

Ляшко Мар'яна Михайлівна

старший викладач

кафедра соціології та соціальної роботи

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», м.Ужгород, Україна

mariana.lyashko@uzhnu.edu.ua

<http://orcid.org/0000-0002-6315-634X>

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З БЕЗДОМНИМИ В УКРАЇНІ

Анотація. Бездомність та її зростаючі масштаби через війну, міграцію населення, економічні та гуманітарні кризи (бідність, безробіття, стихійні лиха та відсутність соціальної підтримки), а також особисті кризи (психічне здоров'я, наркоманія, домашнє насильство та складні життєві обставини) негативно впливають не лише на самих бездомних (погіршення фізичного та психологічного здоров'я, соціальна ізоляція, проблеми з житлом, дискримінація та порушення прав людини), але і суспільство загалом (збільшення навантаження на державні служби, збільшення фінансового тягаря на платників податків, зростання злочинності та громадського порядку та загроза громадській безпеці). Мета статті: дослідити особливості та основні напрями соціальної роботи з бездомними особами в Україні. Методи дослідження: аналіз, синтез, порівняння та узагальнення; метод систематизації; статистичний метод; метод узагальнення. Провівши теоретичний аналіз законодавства та доступної статистичної інформації про контингент бездомних осіб в Україні, вивчивши причини бездомності та основні форми роботи з бездомними, можна зробити висновок, що соціальна робота з бездомними потребує посилення міжвідомчої координації, стабільного фінансування та впровадження комплексних програм ресоціалізації, що дозволило б не лише реагувати на наслідки бездомності, а й запобігати її поширенню.

Ключові слова: бездомна особа, безпритульна дитина, внутрішньо переміщена особа, соціальна робота, соціальний захист.

Вступ. Бездомність і зростання її масштабів, спричинене війною, міграцією населення, економічними та гуманітарними кризами (такими як бідність, безробіття, стихійні лиха й нестача соціальної підтримки), а також особистими кризами (проблеми психічного здоров'я, наркозалежність, домашнє насильство та складні життєві обставини), мають негативний вплив не лише на самих бездомних – через погіршення фізичного й психологічного стану, соціальну ізоляцію, відсутність житла, дискримінацію та порушення прав людини, – але й на суспільство загалом, адже це призводить до підвищеного навантаження на державні служби, зростання фінансових витрат платників податків, збільшення рівня злочинності, порушення громадського порядку та загрози громадській безпеці. Бездомні та безпритульні діти є чи не найбільш вразливими групами. Наявність житла – базова необхідність для виживання кожного, а бездомність не дозволяє громадянам повною мірою реалізувати це своє право. Окрім того, негативний вплив вуличного життя відображається на всіх сферах життя: на здоров'я, здатність реалізувати свій потенціал, здатність заробляти на життя та налагоджувати соціальні стосунки. Тому бездомні особи та безпритульні діти потребують особливого соціального захисту, щоб вони могли реінтегруватися в суспільство як його повноправні члени.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику організації соціальної роботи з бездомними людьми та безпритульними дітьми, а також надання їм соціально-побутової, правової й психологічної допомоги досліджували І.Зверева, Ж.Петрочко та ін. [8]. Питання соціального захисту зазначених категорій населення детально розглянуті у дослідженні А.Медвідь [9]. Важливість гуманітарної допомоги як ефективного засобу підтримки осіб, що опинилися у складних життєвих ситуаціях, зокрема бездомних, обґрунтовано у наукових працях І.Беседіна [1]. Аспекти реалізації гуманітарних програм, спрямованих на підтримку вразливих верств населення в умовах воєнних дій і посткризових змін, розглядаються у ро-

ботах Т.Спіріної, М.Лехолетової та Т.Лях [13]. Тим не менше уваги до кількості бездомних осіб в Україні, а також на труднощі у взаємодії з цією категорією населення, що ускладнює процес надання їм соціальної підтримки, приділена недостатньо.

Мета статті: дослідити особливості та основні напрями соціальної роботи з бездомними особами в Україні. **Методи дослідження:** аналіз, синтез, порівняння та узагальнення – для опрацювання наукової літератури, а також нормативно-правових документів, що регламентують соціальну допомогу бездомним. Метод систематизації використано для впорядкування ключових причин, чинників і форм прояву бездомності; статистичний метод – для опрацювання даних, отриманих від БФ «ДЕПОЛЬ УКРАЇНА»; метод узагальнення – для формування висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Організація Об'єднаних Націй (ООН) визначає бездомність як «порушення основних прав людини та показник крайньої бідності й соціальної ізоляції». Попри те, що ця проблема є надзвичайно гострою й актуальною, в Україні спостерігається значний брак достовірних даних щодо масштабів безпритульності. Проте така ситуація не є унікальною – нестача інформації про бездомне населення характерна для більшості країн, що зазнали наслідків збройних конфліктів, зокрема в регіоні Центральної та Східної Європи (ЦСЄ). Відсутність повної статистики суттєво ускладнює можливість суспільства розробляти ефективні профілактичні заходи та адекватно реагувати на прояви бездомності.

У 2007 році Європейський Союз затвердив типологію ETHOS (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion) [14], метою якої є уніфікація підходів до визначення бездомності та вдосконалення збору й аналізу статистичних даних. На відміну від українського законодавства, класифікація ETHOS передбачає ширше розуміння поняття бездомності.

Спрощений варіант цієї системи – «ETHOS Light» – поділяє бездомність на шість основних категорій,

за яким – це особи, які: не мають даху над головою, наприклад, живуть на вулицях; перебувають в екстремному житті, наприклад, в нічліжках; проживають в помешканнях для бездомних з обмеженням часу перебування в них, наприклад, хостели, тимчасове житло, притулки; проживають в закладах (наприклад, лікарні, в'язниці) та залишаються там довше необхідного часу через відсутність житла або які не мають житла перед виходом з цих закладів; проживають в нетрадиційних житлових приміщеннях, наприклад, будинки на колесах, тимчасові будівлі; тимчасово проживають в традиційному житті з рідними або друзями, наприклад, кілька ночей на дивані, так званий «sofa surfing» [4].

Юридичне трактування поняття бездомності в Україні закріплено у Законі №2623-IV «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей», ухваленому у 2005 році. У цьому нормативному акті [5], зокрема, зазначається, що:

– бездомність – соціальне становище людини, зумовлене відсутністю в неї будь-якого житла, призначеного та придатного для проживання;

– бездомна особа – особа, яка перебуває у соціальному становищі бездомності. До бездомних осіб належать безпритульні особи та особи, які мають притулок;

– безпритульна особа – повнолітня особа, яка проживає на вулиці, в парках, підвалах, під'їздах будинків, на горищах, об'єктах незавершеного будівництва, в інших місцях, непризначених та непридатних для проживання, у тому числі жилих приміщеннях, що перебувають в аварійному стані.

До групи бездомних громадян належать [5]:

1. Особи з психічними розладами, залежні від алкоголю чи наркотичних речовин, які відмовляються від лікування, втратили зв'язок із родиною та вимушено ведуть бродячий спосіб життя; а також ті, хто став жертвою шахрайських дій із житлом.

2. Колишні ув'язнені, що втратили соціальні зв'язки та не мають можливості реалізувати своє конституційне право на житло через: продаж або втрату житла після смерті родичів; відмову родичів спільно проживати (примусове виселення з житлової площі); недосконалість системи обліку й розподілу житла.

3. Особи, які ухиляються від виконання судових рішень або вчинили злочин і змушені переховуватися.

4. Громадяни, виселені за рішенням суду зі службового житла у зв'язку з припиненням трудових відносин із підприємством, що його надало.

5. Біженці та вимушені переселенці, а також іноземці, які незаконно перетнули кордон України.

6. Діти, які самовільно залишили батьків, виховні заклади або інтернати.

Явище бездомності в Україні має невизначений масштаб, оскільки точні дані не збираються, хоча немає жодних сумнівів, що багато сотень тисяч є бездомними, а ще мільйони знаходяться під загрозою. Це враховує тих, хто зараз знаходиться на вулицях, у притулках, у тимчасовому житті, перебувають у як лікарнях та в'язницях.

Україна вже понад десять років перебуває у стані війни – криза 2014 року переросла у повномасштабне вторгнення російської федерації в лютому 2022 року. ООН визначає війну та масштабне переміщення населення, що з нею пов'язане, як одну із «системних причин» бездомності [15].

Тривалий конфлікт і активні бойові дії вирізняють Україну серед інших держав Центральної та Східної Європи, а також у ширшому європейському контексті. Саме ці обставини формують унікальний

характер української бездомності — за масштабом, природою та гостротою проблеми, створюючи нові, часто непередбачувані виклики для соціальної сфери. Війна спричинила значний тиск на економіку, систему соціального захисту та охорону здоров'я, водночас призвівши до численних людських і матеріальних втрат.

Серед основних причин бездомності в Україні, які відрізняють її від загальноєвропейських тенденцій, — масове внутрішнє переміщення населення та знищення житлового фонду внаслідок воєнних дій. Близько 3,5 мільйонів людей змушені шукати притулку в інших частинах країни, залишаючи свої домівки. Якщо говорити про кількість, то кожна десята оселя була пошкоджена або зруйнована; це приблизно два мільйони домогосподарств [3].

Конфлікт в Україні набув затяжного характеру. Населення по всій країні продовжує жити під постійною загрозою раптових авіаударів, що призводять до загибелі цивільних, руйнування інфраструктури та житлового фонду. За різними оцінками, близько 3,3 мільйона людей, які мешкають уздовж лінії фронту на сході, півночі та півдні, а також на тимчасово окупованих територіях, перебувають у зоні високого ризику та постійній небезпеці [3].

Як уже згадувалося вище, більшість країн у світі не володіють достовірними даними про безпритульність, відповідно точна кількість бездомних осіб в Україні теж достовірно невідома. У 2021 році – тобто за рік до повномасштабного вторгнення – Міністерство соціальної політики мало офіційно зареєстровано понад п'ятдесят тисяч людей як бездомних на основі правового визначення, зафіксованого в законодавстві [16]. Відтоді більше актуальної статистики не збиралося. Деякі експерти досі стверджують, що навіть ці довоєнні цифри значно занижені. Наприклад, голова «Народної допомоги» ще у 2019 році заявляв, що їх було ближче до двохсот тисяч [16]. Оцінки таких реєстраційних даних у звітах Мінсоцполітики, ймовірно, будуть неточними, оскільки взаємодія з державними службами не враховує всіх тих, хто фактично є бездомним і не бажає взаємодіяти з державою через попередній досвід маргіналізації. У будь-якому випадку, як було зазначено вище, повномасштабне вторгнення прискорило різке зростання бездомності. Немає жодних сумнівів, що зараз в Україні сотні тисяч бездомних людей (за ETHOS Light), а ще мільйони знаходяться в зоні ризику, але без достовірних даних неможливо констатувати цей факт з необхідною точністю.

Значна частина населення пережила в той чи інший період життя бездомність, а ще більша група ризикує залишитися бездомною. Історія кожної людини чи сім'ї на шляху до бездомності відображає складну взаємодію особистих і соціально-економічних обставин. Бездомні клієнти (категорії 1 та 2 ETHOS Light), опитані БФ «ДЕПОЛЬ УКРАЇНА» [2], назвали ряд факторів, багато з яких вказували на численні причини. Найпоширенішими були пересічні фактори, такі як звільнення, травма, виселення та залежність, розпад сімейних чи інших стосунків. Декому не було куди подітися після виходу з тюрми, дитячих будинків, лікарень чи служби в армії. Багато опитаних стверджували, що вони раптово стали бездомними – прямий результат повномасштабного вторгнення. Люди розповідали про зруйновані артилерійськими обстрілами будинки або про те, що довелося тікати з передової та окупованих територій. Різноманітність досвіду бездомності демонструє необхідність індивідуального підходу до ситуації кожної людини.

Серед тих, хто отримав тимчасове житло для вну-

трішньо переміщених осіб (3-тя категорія ETHOS Light), відмінності були меншими. Не дивно, що 95% респондентів назвали переміщення основною причиною бездомності. Однак ці фактори часто є складними та взаємопов'язаними. Респонденти також назвали безробіття, розрив стосунків та виселення як фактори, що сприяють бездомності. Багато причин, які призводять до бездомності, поширені в ширшому європейському контексті. Однак, як згадувалося у вступі, повномасштабне вторгнення призвело до значного зростання кількості бездомних, унікальної динаміки, яку необхідно зрозуміти. Переміщення вносить уразливість і нестабільність у життя людей. Внутрішньо переміщені особи змушені залишати свої будинки, роботу та майно, часто в короткий термін. Вони повинні заново будувати своє життя в новому місці, часто без підтримки родини чи друзів. Деяким важко адаптуватися до життя в новому місті та знайти житло, роботу, навчання та медичне обслуговування. Внутрішньо переміщені особи з низькими доходами (тобто з низькою економічною стабільністю) та ті, хто вже відносився до вразливих категорій (таких як особи з інвалідністю або з великою кількістю утриманців), найімовірніше стануть бездомними [2].

Проблема бездомності в Україні зумовлюється поєднанням соціально-економічних, особистісних та зовнішніх факторів, що взаємодіють між собою та формують складний комплекс ризиків для індивіда.

До соціально-економічних передумов, за даними досліджень, належать: низький рівень заробітної плати та високий рівень безробіття, що обмежує здатність задовольняти базові потреби; нестача доступного житла; підвищення вартості життя в умовах інфляційного тиску; а також недостатній рівень пенсійного забезпечення. Значною проблемою є також втрата особистих документів, які необхідні для реалізації права на соціальні виплати. Додатковим негативним чинником останніх років став вплив пандемії COVID-19, який призвів до поглиблення соціальної ізоляції та підвищення економічної вразливості. Важливо відзначити і соціально-психологічний аспект – поширену стигматизацію бездомних, що обмежує їхні можливості інтеграції у суспільство.

Особистісні причини також мають істотне значення у виникненні бездомності. Серед них виділяють розрив сімейних або партнерських стосунків, зловживання алкоголем, наркотичними речовинами та розвиток ігрової залежності. Вагомими чинниками є хронічні проблеми зі здоров'ям, інвалідність, а також досвід домашнього насильства чи жорстокого поводження у дитинстві. Не менш важливими є психологічні аспекти: низька самооцінка, недостатній рівень життєстійкості, проблеми ментального здоров'я, пережиті травми та втрати. В групу ризику також можна зарахувати осіб з досвідом ув'язнення, низьким рівнем освіти, браком життєвих навичок подолання труднощів та відсутністю підтримуючого соціального оточення.

Окремим і надзвичайно значущим фактором сучасного етапу є повномасштабна війна в Україні, що суттєво загострила існуючі передумови бездомності. До вже наявних соціально-економічних та особистісних причин додаються нові виклики: масові та багаторазові переміщення населення, руйнування або пошкодження житлового фонду, неможливість повернення до рідних домівок для жителів окупованих і прифронтових територій. Вагомим ускладненням є також звуження критеріїв отримання державної допомоги внутрішньо переміщеним особам (з березня 2024 року) та скорочення обсягів міжнародної гума-

нітарної підтримки.

Основа нормативно-правового забезпечення соціальної роботи з бездомними особами в Україні складають закони України «Про основи соціального захисту бездомних осіб та безпритульних дітей» [5] та «Про соціальні послуги» [6], які визначають загальні підходи до надання допомоги даній категорії населення. Деталізація переліку соціальних послуг здійснена в Класифікаторі соціальних послуг, затвердженому наказом Міністерства соціальної політики від 23 червня 2020 року №429 [11].

Окремі аспекти роботи з людьми без постійного місця проживання врегульовані підзаконними актами. Зокрема, наказом Міністерства праці та соціальної політики від 26 липня 2010 року №205 було схвалено Методичні рекомендації щодо організації та проведення вуличної соціальної роботи [10], а наказ від 19 липня 2011 року №283 визначив Порядок здійснення соціального патрулювання [12]. Також нормативна база встановлює правила функціонування спеціалізованих установ. Відповідні типові положення регламентують діяльність центрів обліку бездомних осіб, будинків нічного перебування, центрів реінтеграції, соціальних готелів, а також закладів для дітей: притулків, соціально-реабілітаційних центрів та дитячих містечок.

Соціальна робота з бездомними особами в першу чергу спрямована на вирішення особистих і соціальних функціональних недоліків, пов'язаних з бездомністю або ризиком втрати житла [7].

Напрямок, характерним для соціальної роботи з бездомними в західних країнах та Україні, є використання практики, відомої як вулична соціальна робота, головною метою якої є інформування про можливі послуги, ресурси та підтримку, доступні в місцях проживання та перебування бездомних.

Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» визначає вуличну роботу (соціальне патрулювання) як мобільну форму надання соціальних послуг, що проводиться групою фахівців поза межами закладів соціального захисту для бездомних осіб.

Вулична соціальна робота передбачає безкоштовне надання соціальних послуг бездомним людям безпосередньо за місцем їх перебування – на вулицях, у парках, на ринках, вокзалах тощо. Методичні рекомендації щодо організації та проведення вуличної соціальної роботи з бездомними особами затверджені Наказом Міністерства праці та соціальної політики від 26.07.2010 р. №205 [10].

Відповідно до законодавства, основними установами соціального захисту бездомних осіб є:

- будинок нічного перебування – заклад соціального захисту, що надає нічліг бездомним особам; для прийому не вимагається попереднє медичне обстеження;
- центр реінтеграції бездомних осіб – заклад соціального захисту, мета якого полягає у поступовому поверненні бездомної особи до самостійного та повноцінного життя шляхом надання комплексу соціальних послуг з урахуванням індивідуальних потреб;
- соціальний готель – заклад, що приймає бездомних осіб, які працюють або мають інше постійне легальне джерело доходу, яке є недостатнім для оренди, найму чи купівлі житла.

Згідно з Державним стандартом, бездомні особи можуть отримувати такі соціальні послуги, як надання притулку, нічного притулку, підтриманого проживання, соціальної інтеграції та реінтеграції, а також надання натуральної допомоги. Крім того, законодавство України передбачає можливість надан-

ня бездомним додаткових видів соціальних послуг, зокрема: інформування та соціальна профілактика, представництво інтересів, соціальний супровід під час працевлаштування та на робочому місці, а також послуги з медіації [11].

Висновки. Бездомність в Україні розглядається як багатовимірне явище, яке формується під впливом структурних, індивідуальних та надзвичайних чинників. Це вимагає комплексного підходу, що поєднує соціально-економічні заходи, психологічну підтримку та спеціалізовані програми для реагування на виклики, пов'язані з воєнними діями. Загалом стан соціальної роботи з бездомними в Україні ха-

рактеризується недостатнім рівнем системності та ресурсного забезпечення. Хоча існують державні та недержавні ініціативи, спрямовані на надання тимчасового притулку, соціальних послуг і допомоги з відновлення документів, їх охоплення та ефективність залишаються обмеженими. Складнощі в роботі з бездомними базуються на недостатній інформації про їх кількість та на неконтактності цієї категорії клієнтів. Соціальна робота з бездомними потребує посилення міжвідомчої координації, стабільного фінансування та впровадження комплексних програм ресоціалізації, що дозволило б не лише реагувати на наслідки бездомності, а й запобігати її поширенню.

Конфлікт інтересів. Автори підтверджують відсутність фінансових, особистих чи інших інтересів, що можуть розглядатися як потенційний конфлікт інтересів щодо публікації цієї статті.

Фінансування. Робота виконана за відсутності фінансової підтримки з боку будь-яких організацій.

Доступність даних. Це теоретичне дослідження не передбачає використання додаткових наборів даних.

Використання штучного інтелекту. Інструменти штучного інтелекту не використовувались при написанні цієї роботи.

Список використаної літератури

1. Бесєдін І. Допомога ООН та гуманітарні фонди у світі. *Analytical and Comparative Jurisprudence*. 2025. №1. С.825–830.
2. Благодійний Фонд Деполь Україна. URL: <https://depaul.org.ua/>
3. Глобальний кластер з питань захисту. Оновлення аналізу захисту в Україні: липень 2024 р. URL: https://www.globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2024-07/ukraine_protection_analysis_update_-_july_2024.pdf.
4. Грига І. Розуміння бездомності: підходи до вивчення. *Мастеріум*. 2004. Вип.15. С.56–68.
5. Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text>
6. Закон України «Про соціальні послуги». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
7. Капська А.І. Соціальна робота: навчальний посібник. Київ: Слово, 2011. 400 с.
8. Комплексна допомога бездомним та безпритульним дітям: метод. посіб. / за ред. І.Д.Звереві, Ж.В.Петрочко. Київ: Калита, 2010. 376 с.
9. Медвідь А.О. Соціальний захист бездомних осіб і безпритульних дітей: дис. ... к. ю. н.: 12.00.05. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». 2015. 240 с.
10. Наказ Міністерства праці та соціальної політики «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації та проведення вуличної соціальної роботи з бездомними особами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0205203-10#Text>
11. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Класифікатора соціальних послуг». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text>
12. Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку здійснення соціального патрулювання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-11#Text>
13. Спіріна Т., Лехолетова М., Лях Т. Гуманітарні програми допомоги вразливим групам населення в умовах воєнного часу в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2025. №1(56). С.228–233.
14. Amore K., Baker M. and Howden-Chapman P. The ETHOS definition and classification of homelessness: an analysis. *European Journal of Homelessness*. 2011. №5(2). P.19–37.
15. Inclusive policies and programmes to address homelessness, including in the aftermath of the coronavirus disease 2019 (COVID-19): resolution / adopted by the General Assembly. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3953766?ln=en&v=pdf>
16. Turba Y. Local government relationships in addressing homelessness. CEU, 2023. URL: https://www.etd.ceu.edu/2023/turba_yuliiia.pdf

References

1. Besedin, I. (2025). Dopomoha OON ta humanitarni fondy u sviti [Assistance and humanitarian funds in the world]. *Analytical and Comparative Jurisprudence*, 1, 825–830. [in Ukrainian]
2. Blahodiiui Fond Depol Ukraina [Depaul Charitable Foundation Ukraine]. URL: <https://depaul.org.ua/> [in Ukrainian]
3. Hlobalnyi klaster z pytan zakhystu. Onovlennia analizu zakhystu v Ukraini [Global Protection Cluster. Protection Analysis Update in Ukraine]. URL: https://www.globalprotectioncluster.org/sites/default/files/2024-07/ukraine_protection_analysis_update_-_july_2024.pdf. [in Ukrainian]
4. Hryha, I. (2004). Rozuminnia bezdomnosti: pidkhody do vyvchennia. [Understanding homelessness: approaches to study]. *Mahisterium*, 15, 56–68. [in Ukrainian]
5. Zakon Ukrainy "Pro osnovy sotsialnoho zakhystu bezdomnykh osib i bezprytulnykh ditei" [Law of Ukraine "On the Fundamentals of Social Protection of Homeless Persons and Street Children"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-15#Text> [in Ukrainian]
6. Zakon Ukrainy "Pro sotsialni posluhy" [Law of Ukraine "On Social Services"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian]
7. Kapska, A. (2011). *Sotsialna robota* [Social work]. Slovo. [in Ukrainian]
8. Zveireiva, I., & Petrochko, Zh. (2010). *Kompleksna dopomoha bezdohliadnym ta bezprytulnym ditiam* [Comprehensive assistance to neglected and homeless children]. Kalyta. [in Ukrainian]
9. Medvid, A.O. (2015). *Sotsialnyi zakhyst bezdomnykh osib i bezprytulnykh ditei* [Social protection of homeless people and homeless children]. Unpublished Candidate dissertation. Odeska Yurydychna academia. [in Ukrainian]
10. Nakaz Ministerstva pratsi i sotsialnoi polityky "Pro zatverdzhennia Metodichnykh rekomendatsii schodo orhanizatsii ta provedennia vulichnoi sotsialnoi roboty z bezdomnymi osobamy" [Order of the Ministry of Labor and Social Policy "On Approval of Methodological Recommendations for the Organization and Conduct of Street Social Work with Homeless Persons"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0205203-10#Text> [in Ukrainian]

11. Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky "Pro zatverdzhennia Klasyfikatora sotsialnykh posluh" [Order of the Ministry of Social Policy "On Approval of the Classifier of Social Services"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0643-20#Text> [in Ukrainian]
12. Nakaz Ministerstva sotsialnoi polityky "Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia sotsialnoho patruliuvannia" [Order of the Ministry of Social Policy "On Approval of the Procedure for Social Patrolling"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-11#Text> [in Ukrainian]
13. Spirina, T., Lekholetova, M., & Liakh T. (2025). Humanitarni prohramy dopomohy vrazlyvym hrupam naselennia v umovakh voiennoho chasu v Ukraini [Humanitarian programs of assistance to vulnerable population groups in wartime conditions in Ukraine]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University, Series: Pedagogy. Social Work*, 1(56), 228–233. [in Ukrainian]
14. Amore, K., Baker, M., & Howden-Chapman, P. (2011). The ETHOS definition and classification of homelessness: an analysis. *European Journal of Homelessness*, 5(2), 19–37.
15. Inclusive policies and programmes to address homelessness, including in the aftermath of the coronavirus disease 2019 (COVID-19): resolution / adopted by the General Assembly. URL: <https://digitalibrary.un.org/record/3953766?ln=en&v=pdf>
16. Turba, Y. (2023). Local government relationships in addressing homelessness. (Unpublished Master thesis). Central European University. URL: https://www.etd.ceu.edu/2023/turba_yuliia.pdf

Статус статті: Отримано: 15.09.2025 Прийнято: 20.10.2025 Опубліковано: 30.10.2025

Liashko Mariana

Senior Lecturer

Department of Sociology and Social Work

State University «Uzhhorod National University», Uzhhorod, Ukraine

SOCIAL WORK WITH HOMELESS PEOPLE IN UKRAINE

Abstract. The problem of homelessness and the increase in the number of homeless people are caused by wars, population migration, economic and humanitarian crises (poverty, unemployment, natural disasters, lack of social assistance), personal problems (mental health problems and addiction to psychoactive substances, domestic violence and other difficult life circumstances). The phenomenon of homelessness negatively affects both the homeless themselves (deterioration of physical and mental health, social isolation and exclusion, lack of housing, discrimination, human rights violations), and society as a whole (burden on public services, economic burden on taxpayers, increased crime and concern on the part of the population, violations of public security). The purpose of the article is to analyze the specifics and directions of social work with the homeless in Ukraine. Research methods: analysis, synthesis, comparison and generalization; systematization method; statistical method; generalization method. Having conducted a theoretical analysis of the legislation and available statistical information on the contingent of homeless people in Ukraine, having studied the causes of homelessness and the main forms of work with the homeless, we can conclude that social work with the homeless requires increased interdepartmental coordination, stable funding, and the implementation of comprehensive resocialization programs, which would allow not only to respond to the consequences of homelessness, but also to prevent its spread. Social work with the homeless requires enhanced interagency coordination, stable funding, and the implementation of comprehensive resocialization programs, which would allow not only to respond to the consequences of homelessness, but also to prevent its spread.

Key words: homeless person, homeless child, internally displaced person, social work, social protection services.